

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Dziergawka

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **M. P.**

skazanego za czyn z art. 156 § 1 pkt 2 w zw. z § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 4 lipca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z 26 września 2023 r., o

sygn. akt II K 78/20

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie i na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. umarza postępowanie wykonawcze w stosunku do skazanego M. P. w przedmiocie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary 1 roku pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z 1 lutego 2021 r. w sprawie o sygn. II K 78/20 utrzymanego następnie w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6 sierpnia 2021 r., sygn. akt II AKa 143/21;**
- 2. wydatkami sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

Anna Dziergawka

Małgorzata Bednarek

Ryszard Witkowski

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z 1 lutego 2021 r., sygn. akt II K 78/20, uznał M. P. za winnym przestępstw:

1. z art. 226 § 1 k.k. i art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za ten czyn, na mocy art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k., wymierzył mu karę grzywny w wysokości 180 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 40 zł;
2. z art. 226 § 1 k.k. i art. 190 § 1 k.k. i art. 222 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za ten występki, na mocy art. 222 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę grzywny w wysokości 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 40 zł;
3. z art. 156 § 1 pkt 2 w zw. z § 2 k.k. i za to, na podstawie art. 156 § 2 k.k., wymierzył M. P. karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie, na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k., warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 2 lata oraz w oparciu o przepis art. 72 § 1 pkt 5 k.k. zobowiązał go do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu, zaś na mocy art. 73 § 1 k.k. - oddał go pod dozór kuratora sądowego.

Jednocześnie, na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Sąd Okręgowy w Częstochowie połączył orzeczone wobec M. P. jednostkowe kary grzywny i orzekł karę łączną grzywny w wysokości 300 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 40 zł, przy czym, w oparciu o przepis art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary łącznej grzywny zaliczył oskarżonemu okres zatrzymania od dnia 24 września 2019 r. godz. 19:00 do dnia 26 września 2019 r. godz. 12:19 przyjmując, iż jeden dzień rzeczywistego pozbawienia wolności równa się dwóm stawkom dziennym grzywny.

Nadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k. sąd ten zasądził od oskarżonego zadośćuczynienie na rzecz pokrzywdzonych oraz w oparciu o przepis art. 43 b k.k. orzekł w stosunku do M. P. podanie wyroku do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie jego treści na tablicy ogłoszeń Komisariatu Policji w W.

Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6 sierpnia 2021 r., sygn. akt II AKa 143/21.

14 lutego 2023 r. do Sądu Rejonowego w Częstochowie wpłynął wniosek kuratora zawodowego z 9 lutego 2023 r. w przedmiocie zarządzenia na podstawie art. 75 § 2 k.k. wykonania warunkowo zawieszanej wobec skazanego M. P. kary pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z 1 lutego 2021 r. w sprawie o sygn. akt II K 78/20. Po przeprowadzeniu postępowania, postanowieniem z 25 maja 2023 r., sygn. akt Ko 1152/23, Sąd Rejonowy w Częstochowie, na podstawie art. 75 § 2 k.k. *a contrario*, nie zarządził wobec skazanego M. P. wykonania kary roku pozbawienia wolności, orzeczonej wyżej opisanym wyrokiem.

Pismem z 7 sierpnia 2023 r. kurator zawodowy ponownie wystąpił do Sądu Rejonowego w Częstochowie z wnioskiem o zarządzenie wykonania wobec skazanego M. P. warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności i postanowieniem z 26 września 2023 r., sygn. akt Ko 5656/23, Sąd Rejonowy w Częstochowie, na podstawie art. 75 § 2 i 4 k.k. i art. 63 § 1 k.k., zarządził wobec M. P. wykonanie kary roku pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie o sygn. akt II K 78/20 i zmienił skazanemu zawarte w punkcie 8 wyroku okres rzeczywistego zatrzymania w ten sposób, że okres zatrzymania od dnia 24 września 2019 r. od godz. 19:00 do dnia 26 września 2019 r. do godz. 12:19 zaliczył na poczet zarządzonej do wykonania kary pozbawienia wolności.

Orzeczenie to nie zostało przez strony zaskarżone, wskutek czego uprawomocniło się z dniem 12 października 2023 r.

Kasację od powyższego postanowienia na korzyść skazanego wywiódł 14 maja 2024 r. Prokurator Generalny, któremu zarzucił:

rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów, a mianowicie art. 178 § 1 k.k.w. w zw. z art. 3 § 1 k.k.w. i art. 2 pkt 1 k.k.w. oraz art. 17 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2022.1855) poprzez wydanie wobec M. P. przez Sąd Rejonowy w Częstochowie postanowienia o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności, orzeczonej wobec ww. wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 1 lutego 2021 r., sygn. akt II K 78/20 z warunkowym zawieszeniem jej wykonania za czyn z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 156 § 2 k.k. w sytuacji, gdy właściwym do wydania tego postanowienia był Sąd Okręgowy

w Częstochowie, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia, określoną w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w., albowiem w sprawie, której przedmiotem było rozstrzygnięcie o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności i która należała do właściwości funkcjonalnej sądu wyższego rzędu, orzekał sąd niższego rzędu.

Stawiając powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i umorzenie postępowania wykonawczego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu bez udziału stron.

Skarżący istotnie ma rację, że opisane wyżej prawomocne postanowienie dotknięte jest bezwzględną przyczyną odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w., która związana jest z naruszeniem przez Sąd Rejonowy w Częstochowie właściwości funkcjonalnej (rzeczowej) sądu w postępowaniu wykonawczym.

Otóż – jak słusznie zauważył Prokurator Generalny w wywiedzionej kasacji - w postępowaniu wykonawczym właściwość funkcjonalna sądu pokrywa się z właściwością rzeczową i reguluje ją przepis art. 3 k.k.w. Zgodnie z § 1 tegoż przepisu sądem właściwym do wykonywania orzeczenia jest sąd, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu w pierwszej instancji, chyba że ustawa stanowi inaczej. W ten sposób wprowadzono ogólną zasadę co do właściwości sądu w postępowaniu wykonawczym, która to reguła może być wyłączona w sytuacjach wyraźnie i jednoznacznie wskazanych w ustawie. Takim odstępstwem było uregulowanie zawarte w art. 178 § 1 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2022 r. Z treści tego przepisu wynikało, że w sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary oraz w sprawie zarządzenia wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności właściwy był sąd, który w danej sprawie orzekał w pierwszej instancji, jednakże w stosunku do osoby skazanej przez sąd powszechny pozostającej pod dozorem właściwy był sąd rejonowy, w którego okręgu dozór był lub miał być wykonywany. Oznaczało to, że w odniesieniu do rozstrzygnięć dotyczących wykonania warunkowo zawieszony

kary pozbawienia wolności wprowadzono właściwość przemienną sądu i to zarówno w zakresie funkcjonalnym (rzeczowym), jak i w określonych wypadkach - miejscowym. Niezależnie bowiem od tego, czy w pierwszej instancji orzekał sąd rejonowy, czy też sąd okręgowy, właściwy do orzekania w trybie art. 178 k.k.w. był sąd rejonowy, w którego okręgu skazany zamieszkiwał lub przebywał i wobec którego orzeczony dozór był wykonywany.

Przepis ten, jednakże został zmieniony normą wynikającą z treści art. 1 pkt 76 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022.1855), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2023 r. I tak w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2023 r. przepis art. 178 § 1 k.k.w. otrzymał brzmienie, z którego wynika, że „w kwestiach dotyczących wykonania orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary oraz w sprawie zarządzenia wykonania zawieszonych kary właściwy jest sąd, w którego okręgu skazany ma miejsce stałego pobytu”. Tym samym została wyłączona szczególna właściwość sądów rejonowych do rozpoznania spraw związanych z zarządzeniem wykonania zawieszonych kary pozbawienia wolności, która była połączona z samym faktem wykonywania wobec skazanego dozoru.

Wobec powyższego, aktualnie właściwość sądu w sprawach związanych z zarządzeniem wykonania zawieszonych kary pozbawienia wolności, należy wywodzić z treści przepisu art. 3 § 1 k.k.w., zgodnie z którym, jak już wyżej wskazano, właściwym funkcjonalnie jest sąd, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu w pierwszej instancji, gdyż nie zachodzi już warunek wyłączający, o którym mowa w art. 3 § 1 *in fine* k.k.w. Tym samym przepis art. 178 k.k.w. w znowelizowanym brzmieniu wprowadził wyjątek tylko w zakresie właściwości miejscowej sądu, nie natomiast właściwości funkcjonalnej (rzeczowej) – jak miało to miejsce w przypadku tego przepisu w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2022 r.

Skoro zatem art. 178 § 1 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2023 r. nie zawiera ograniczeń co do właściwości funkcjonalnej

(rzeczowej) sądu w zakresie zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszanej, to sądem właściwym funkcjonalnie (rzeczowo) do orzekania w tym przedmiocie będzie sąd rejonowy albo sąd okręgowy w zależności od tego, który sąd wydał w pierwszej instancji orzeczenie podlegające wykonaniu lub równorzędny im sąd w sytuacji, gdy skazany ma miejsce pobytu inne, niż obszar działania sądu orzekającego w pierwszej instancji.

W tej sytuacji nie budzi wątpliwości, że zarówno w chwili złożenia przez kuratora zawodowego w dniu 7 sierpnia 2023 r. do Sądu Rejonowego w Częstochowie wniosku, jak i w dacie orzekania przez ten sąd w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności, orzeczonej wobec M. P. z warunkowym zawieszeniem jej wykonania przez Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z 1 lutego 2021 r. w sprawie o sygn. akt II K 78/20 (tj. w dniu 26 września 2023 r.) - sądem właściwym do wydania takiego rozstrzygnięcia był Sąd Okręgowy w Częstochowie, który wydał wyrok w pierwszej instancji i w obszarze właściwości miejscowej, którego skazany miał miejsce stałego pobytu. Naruszenie właściwości funkcjonalnej (rzeczowej) sądu stanowi natomiast o zaistnieniu bezwzględnej przesłanki odwoławczej wynikającej z treści art. 439 §1 pkt 4 k.p.k., albowiem sąd niższego rzędu (Sąd Rejonowy w Częstochowie) orzekł w sprawie należącej do sądu wyższego rzędu (Sądu Okręgowego w Częstochowie) – co skutkowało musiałoby uchyleniem zaskarżonego postanowienia.

Skutkiem uchylenia zaskarżonego postanowienia było w oparciu o przepis art. 15 § 1 k.k.w. umorzenie postępowania wykonawczego wobec skazanego M. P. – na konieczność, którą zwrócił w skardze kasacyjnej Prokurator Generalny. Sytuację bowiem skazanego na gruncie rozpoznawanej sprawy kształtuje bowiem przepis art. 4 § 1 k.k., który stanowi, że „Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy”. Nie ulega wątpliwości, że czyny, za które został skazany M. P. popełnione były w dniach 1 lutego i 24 września 2019 r., a więc w czasie, gdy obowiązywał art. 75 § 4 k.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 października 2023 r., który następnie został zmieniony art. 1 pkt 22 ustawą z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2600, ze zm. z Dz.U. z 2023 r. poz. 403), która właśnie weszła w życie 1 października 2023 r. i wydłużyła termin na zarządzenie wykonania kary do

roku od zakończenia okresu próby. Przepisy natomiast wskazanej wyżej ustawy nowelizującej nie wyłączyły stosowania art. 4 § 1 k.k., który – co oczywiste – ma zastosowanie do regulacji części ogólnej Kodeksu karnego. Oczywiste jest też, że brzmienie art. 75 § 4 k.k. (sprzed nowelizacji) jest względniejsze dla sprawcy niż aktualne, albowiem w poprzednim brzmieniu zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej niemożliwe było po upływie 6 miesięcy od upływu okresu próby. Z obecnego natomiast brzmienia tego przepisu – jak już to zostało wskazane – wynika, że okres możliwy do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej został wydłużony do 1 roku. Przechodząc na grunt ustaleń w niniejszej sprawie przypomnieć należy, że skazanemu sąd orzekł 2 letni okres próby, który - liczony od prawomocności orzeczenia - rozpoczął się 7 sierpnia 2021 r. i co za tym idzie upłynął 7 sierpnia 2023 r. 6- miesięczny okres, w trakcie którego można była zarządzić wykonanie zawieszanej kary pozbawienia wolności upłynął natomiast 7 lutego 2024 r. Z tych też powodów umorzenie postępowania wykonawczego wobec skazanego M. P. uznać należało za zasadne.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, orzekając o kosztach sądowych postępowania kasacyjnego obciążył nimi Skarb Państwa.

Anna Dziergawka Małgorzata Bednarek Ryszard Witkowski

[SOP]

[ms]